

"וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה'"

ביציאת מצרים הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה לגלות השם הוי"ה בלי נרתיקו השם אלקי"ם

תיקנו חכמינו ז"ל לשתות בליל פסח ארבע כוסות יין, כי הן כנגד ד' אותיות השם הוי"ה שיצאו מגלות מצרים, על ידי שנתגלה הקב"ה בהנהגה נפלאה זו של מדת אמיתתו, להעניש את המצרים ולתת שכר טוב לישראל.

וכן כתב רבינו בחיי פרשת בא (שמות יב-כג) כי ד' כוסות הן כנגד ד' אותיות השם. וכן כתב בשל"ה הקדוש (מסכת פסחים מצה שמורה אות ד): **"ארבע כוסות הם ארבע אותיות הוי"ה"**. וכן כתב ב"אליה רבה" (סימן תעב ס"ק יב) בשם "מטה משה". ולפי מה שלמדנו מפירוש רש"י יש לפרש כוונתם, כי ד' כוסות הן כנגד ד' אותיות השם, שיצאו מגלות מצרים על ידי גילוי ההנהגה של "אני ה'", נאמן לשלם שכר טוב לצדיקים ועונש לרשעים.

ועתה בא וראה כי חכמינו ז"ל רמזו לנו על כך במדרש בפרשתנו (שמו"ר ו-ז): **"והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, ד' גאולות יש כאן, והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי, כנגד ד' גזירות שגזר עליהן פרעה, וכנגדן תיקנו חכמים ד' כוסות בליל הפסח, לקיים מה שנאמר (תהלים קטז-יג) כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא"**. הרי מבואר כי דוד המלך אמר על ד' כוסות: **"כוס ישועות אשא"**, וביאר הטעם, **"ובשם ה' אקרא"**, כי הן כנגד ד' אותיות השם.

וימתק להבין בזה מה שהקדים הקב"ה לומר למשה רבינו: **"לכן אמור לבני ישראל אני ה'"**, ומיד אחר כך הזכיר ד' לשונות של גאולה: **"והוצאתי אתכם" וגו'**, כי רצה להודיע לו בכך שהגיע הזמן לגלות בעולם את ההנהגה של "אני ה'", שהוא נאמן לשלם שכר טוב לישראל ועונש למצרים, לכן כנגד ד' אותיות השם הוי"ה שיצאו מהגלות: **"והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי"**.

"אני ה'" נאמן לשלם שכר, ואילו במקום עבירה הכוונה בזה **"אני ה'"** נאמן להיפרע מעוברי עבירה, ובלשון קדשו:

"אני ה', נאמן לשלם שכר טוב למתהלכים לפני, ולא לחנם שלחתיך כי אם לקיים דברי שדברתי לאבות הראשונים. ובלשון הזה מצינו שהוא נדרש בכמה מקומות, אני ה' נאמן ליפרע כשהוא אומר **אצל עונש, כגון (ויקרא יט-יב) וחללת את שם אלקיך אני ה'**, וכשהוא אומר **אצל קיום מצוות כגון (ויקרא כב-לא) ושמרתם מצוותי ועשיתם אותם אני ה'**, נאמן ליתן שכר".

בדרך זו ממשיך רש"י לפרש מה שאמר הקב"ה למשה: **"וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם - לא הודעתי אין כתיב כאן, אלא לא נודעתי, לא נכרתי להם במדת אמתית שלי, שעליה נקרא שמי ה', נאמן לאמת דברי, שהרי הבטחתים ולא קיימת"**.

נמצינו למדים מפירוש רש"י, כי הקב"ה גילה כאן למשה רבינו, כי מה שהוציא את ישראל ממצרים בניסים ובנפלאות באותות ומופתים, מצד אחד להעניש את המצרים בעשר מכות, ואחר כך בטביעתם של מרכבות פרעה וחילו בים סוף, ומצד שני לרומם את קרנם של ישראל, להפוך בשבילם את הים ליבשה ולהוציאם ברכוש גדול, התכלית בזה היא כדי לגלות בעולם את ההנהגה הגדולה המכונה **"אני ה'"** - נאמן להיפרע מרשעים, ונאמן לשלם שכר טוב למתהלכים לפניו.

ד' לשונות של גאולה כנגד ד' אותיות השם הוי"ה

מעתה יאירו עינינו להבין מה שהזכיר הקב"ה בהמשך הדברים ארבע לשונות של גאולה: **"והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי"**, אשר כנגדן

בפרשתנו פרשת וארא דבר בעתו מה טוב להתבונן בהתחלת הפרשה (שמות ו-ז): **"וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה', וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם"**. וצריך ביאור לשם מה הודיע הקב"ה למשה רבינו ששמו הוא הוי"ה, והוסיף עוד שלא גילה לאבות הקדושים גילוי זה: **"ושמי ה' לא נודעתי להם"**.

עוד ראוי להתבונן במה שהמשיך הקב"ה להזכיר ארבע לשונות של גאולה (שם ו-ז): **"לכן אמור לבני ישראל אני ה', והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, והצלתי אתכם מעבודתם, וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים, ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים, וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים"**.

והנה ידוע כי כנגד ארבע לשונות של גאולה: **"והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי"**, תיקנו חכמינו ז"ל לשתות בליל פסח ארבע כוסות יין, כמבואר בירושלמי (פסחים פ"י ה"א): **"מניין לארבעה כוסות, רבי יוחנן בשם רבי בנייה, כנגד ארבע גאולות, לכן אמור לבני ישראל אני ה', והוצאתי אתכם וגו' ולקחתי אתכם לי לעם וגו', והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי"**. ונתייגעו המפרשים להבין מהן ארבע גאולות שהרי למעשה לא היתה אלא גאולה אחת מגלות מצרים.

"אני ה'" נאמן לשלם שכר לצדיקים ועונש לרשעים עוברי עבירה

פתח דברינו יאיר במה שהאיר לנו רש"י הקדוש בפירושו, לבאר בדרך הפשט מה שאמר הקב"ה למשה **"אני ה'"**, כי ביטוי נשגב זה כולל בתוכו ב' פירושים, במקום מצוה הכוונה בזה

פרעה כפר בשם הוי"ה והודה בשם אלקים

ויש להוסיף תבלין לבאר מה שגילה הקב"ה את הנהגת השם הוי"ה ביציאת מצרים, על פי מה שכתוב (שמות ה-ב): "ויאמר פרעה מי הוי"ה אשר אשמע בקולו לשלח את ישראל, לא ידעתי את הוי"ה וגם את ישראל לא אשלח". מבואר מזה שפרעה כפר בהנהגת השם הוי"ה.

וביאר רבינו האריז"ל ב"שער הכוונות" (פסח דרוש א), כי פרעה כפר בשם הוי"ה והודה בשם אלקים, ובלשון קדשו: "האמנם בשם אלקים היה מודה, כי הרי יוסף אמר לו (בראשית מא-טז), אלקים יענה את שלום פרעה, והוא השיב ואמר (שם טז), אחרי הודיע אלקים אותך כו', ונמצא שהיה כופר בשם הוי"ה ומודה בשם אלקים". ולפי מה שלמדנו מפירוש רש"י הנ"ל יש לפרש הכוונה בזה, שפרעה כפר בשם הוי"ה שהוא נאמן לתת שכר לעושי רצונו ולהעניש לעוברי רצונו.

הנה כי כן מטעם זה גילה הקב"ה ביציאת מצרים את הנהגה של "אני ה'", כדי להכניע בכך את קליפת פרעה שכפר בהנהגת השם הוי"ה, כי על ידי שהוציא את ישראל באותות ובמופתים, מצד אחד להעניש את המצרים בעשר מכות ובטביעתם בים סוף, ומצד שני בהרמת קרנם של ישראל בקריעת ים סוף, נתגלה הקב"ה בעולם בהנהגה של "אני ה'", שהוא נאמן לשלם שכר ועונש לכל אחד כפי המגיע לו.

לפי זה נשכיל להבין מה שהדגיש הקב"ה כי תכלית מצות סיפור יציאת מצרים היא ההתגלות של השם הוי"ה, כמו שכתוב בפרשת בא (שמות י-ב): "ולמען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתי בם וידעתם כי אני ה'". וכן כתוב (שם יג-ה): "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים". כדי שנספר מה שנתגלה הקב"ה ביציאת מצרים בהנהגת "אני הוי"ה", כדי להכניע בכך קליפת פרעה שכפר בהנהגה זו באומרו: "לא ידעתי את ה'".

השם הוי"ה הוא מדת הרחמים הכלולה ממדת החסד ומדת הדין

דבר בעתו מה טוב ליישב מה שיש לתמוה על מה שביאר רש"י ההנהגה של "אני ה'", נאמן לשלם שכר טוב לצדיקים ועונש לרשעים, שהרי גלוי וידוע כי השם הוי"ה הוא מדת הרחמים, כמו שפירש רש"י (בראשית א-א) שבבריאת העולם הקדים הקב"ה מדת הרחמים ושתפה למדת

המגיד ממעזריטש זיע: "כי שמש ומגן ה' אלקים כשם שלשמש יש נרתיק כן מסתתר השם הוי"ה בשם אלקים"

אור השמש המתלבש בנרתיקו הוא רמז לאמת המוסתרת עד ששואלים: "מדוע דרך רשעים צלחה"

לעתיד לבוא יוציא הקב"ה חמה מנרתיקה שתתגלה האמת בהדרה, צדיקים מתעדנים בו ורשעים נידונים בו

"וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה'" ביציאת מצרים נתגלה השם הוי"ה בלי הלבוש של שם אלקים

שכר לצדיקים, ואילו מצד מדת הדין הכלולה בה משלם הקב"ה עונש לרשעים. ובאמת גם העונש לרשעים הוא בגדר מדת הרחמים, כי אם הם ח"ו רשעי ישראל הרי יש להם תיקון בעונשם כדי שיחזרו בתשובה, ואם הם שונאי ישראל אויבי ה' הרי העונש להם הוא בבחינת רחמים לישראל.

יומתק להבין בזה מה שאמר הקב"ה למשה: "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם". רמז לו בכך, כי אף שהאבות הקדושים עבדו את ה' בג' מדות חסד גבורה ותפארת, שיעקב אבינו המובחר שבהם עבד את ה' במדת הרחמים הכלולה מחסד ומדין, עם כל זאת: "ושמי ה' לא נודעתי להם", לא נתגלית אליהם בהנהגה זו של "אני ה'", להראות להם בפועל שאני נותן שכר לעושי מצוה ועונש לעוברי עבירה, אך עם כל זה האמינו באמונה שלימה שהקב"ה מנהיג את עולמו בהנהגה זו בסתר לשלם לכל אחד כפי פעלו.

הגילוי של המגיד הקדוש ממעזריטש זי"ע

הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, לבאר ביתר עמקות מה שהוציא הקב"ה את ישראל ממצרים על ידי הנהגה זו של "אני ה'", על פי מה שמפרש הרבי ר' דוב בער המגיד ממעזריטש זי"ע ב"אור תורה" בפרשתנו הפסוק: "וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה'". וצריך ביאור מה שפתח בשם אלקים ומסיים בשם הוי"ה.

ומבאר הענין על פי מה שכתוב (תהלים פד-יב): "כי שמש ומגן ה' אלקים". פירוש, כי כמו שאי אפשר לסבול את בהירות אור השמש, כי אם על ידי התלבשותו בנרתיקו המצמצם את אור השמש, כן אי אפשר לסבול את האור הגדול של השם הוי"ה רק על ידי התלבשותו בנרתיקו, שהוא שם אלקים המגן ומצמצם את האור הגדול של השם הוי"ה כדי שהנבראים יוכלו לסובלו.

הדין, שנאמר (שם ב-ד): "ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים", ה' הוא מדת הרחמים ואלקים הוא מדת הדין, וכן מציינו בתפלתו של דוד המלך (תהלים מ-יב): "אתה ה' לא תכלא רחמיי ממני", אם כן איך אנו אומרים שהשכר לעושי מצוה וגם העונש לעוברי עבירה הוא מצד השם הוי"ה.

אולם הביאור האמיתי על כך הוא על פי המבואר בכל הספרים הקדושים בשם הזהרה הקדוש וכתבי האריז"ל, כי כל אחד משלושת האבות הקדושים עבד את ה' עם מדה אחרת, אברהם אבינו עבד את ה' במדת החסד, יצחק אבינו עבד את ה' במדת הדין והגבורה, יעקב אבינו עבד את ה' במדת תפארת שהיא מדת הרחמים.

והנה ההבדל בין מדת החסד של אברהם אבינו למדת הרחמים של יעקב אבינו הוא בכך, כי מדת החסד היא כולה חסד בלי שום דין, אבל מדת הרחמים כלולה משתי מדות - מדת החסד של אברהם ומדת הדין של יצחק, אלא שמפאת שהדין שבה ממוזג עם החסד הרי היא נוטה יותר כלפי רחמים. נמצא לפי זה כי השם הוי"ה ברוך הוא שהוא מדת הרחמים, כלול בעצם ממדת החסד ומדת הדין גם יחד אלא שהוא נוטה יותר לרחמים.

נפלא לפרש בזה מה שהראה הקב"ה ליעקב אבינו שמדתו רחמים בחלום (בראשית כח-יג): "והנה ה' ניצב עליו" - בשם הוי"ה, כי מצד מדת הרחמים שלו זכה להיות מרכבה לשם הוי"ה, והוסיף הקב"ה לפרש המהות של מדה זו, "ויאמר אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק", כלומר מדת הרחמים שלך כלולה ממדת החסד של אברהם ומדת הדין של יצחק.

הנה כי כן יאירו עינינו להבין מה שפירש רש"י ביאור ההנהגה של "אני ה'", נאמן לשלם שכר טוב לצדיקים ועונש לרשעים, כי מצד מדת החסד הכלולה במדת הרחמים משלם הקב"ה

בה". כי אור השמש הוא כינוי לאור האמת, על דרך שכתוב (שמות כב-ב): "אם זרחה השמש עליו". ופירש רש"י, אם ברור לך הדבר כשמש.

והנה בעולם הזה אור השמש שהוא אור האמת סגור וטמון בנרתיק, כי אינו גלוי לכל באי עולם השכר שהקב"ה משלם לצדיקים והעונש שהוא מביא על הרשעים. אך למרות הסתר הפנים מאמינים הצדיקים בה' ובתורתו ועובדים את ה', ואילו הרשעים אשר במחשך מעשיהם לועגים על כל דבר שבקדושה ומבזבזים כל חייהם בהבל וריק.

אולם לעתיד לבוא "הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה", שיגלה בעולם את אור האמת בלי שום נרתיק והסתר פנים, כדי שיראו כל הנבראים עין בעין את אמיתות התורה ומצוותיה, ואת השקר הגדול של כל הבלי העולם הזה שאין בהם ממש, ובגילוי הזה צדיקים מתרפאים ומתעדנים בו והרשעים נידונים בו.

כי לצדיקים אשר כל חייהם מסרו את גופם ונפשם לעסוק בתורה ובעבודה באמונה פשוטה, אין להם ריפוי ועידון יותר גדול מכך, שיזכו לראות בפועל ממש את כל התיקונים שזכו לתקן בעבודתם בקודש, ולעומת זה הרשעים נידונים בגילוי אור האמת, כי אז יפקחו עיניהם לראות שבזבזו את כל ימי חייהם להבל ולריק בדברים שאין בהם שום ערך, כאשר במקום זה היו יכולים כל רגע לעסוק בתורה ובמצוות, שהשכר הוא כל כך גדול אשר עין לא ראתה עכדה"ק.

השם הוי"ה למעלה מן הטבע מסתתר בשם אלקי"ם של הטבע

יש להרחיב עוד הביאור בזה על פי מה שהביא בספר "בעל שם טוב" (פרשת בראשית אות כו) מספר "כתר שם טוב" בשם הבעש"ט הקדוש זי"ע ביאור הכתוב: "כי שמש ומגן ה' אלקים", שהכוונה בזה על השם הוי"ה שהוא ההנהגה שלמעלה מן הטבע, המתלבש בתוך שם אלהי"ם שהוא הנהגת הטב"ע בגימטריא אלהי"ם, כמו שכתב המקובל האלקי הרמ"ק זי"ע ב"פרדס רמונים" (שער יז פרק ד) כי הנהגת הטבע היא משם אלהי"ם בגימטריא הטב"ע. והנה הוא הביאור הנשגב של הבעש"ט הקדוש זי"ע:

"כתיב כי שמש ומגן ה' אלהים, פירש כי שם הוי"ה נקרא שמש, וזה שאמר שמש ומגן, פירוש כמו מחיצה המגין בעד אור השמש, הוא הדמיון כמו ה' אלקים, רצונו לומר כמו שאי אפשר

ביציאת מצרים נתגלה הקב"ה בהנהגה של "אני ה' נאמן לשלם שכר לעושי מצוה ועונש לעוברי עבירה

גילוי זה הוא בבחינת מוציא חמה מנרתיקה כשאור השמש מאיר בבהירות להבדיל בין צדיק לרשע

ישוב הפליאה הלא השם הוי"ה הוא מדת הרחמים אם כן איך הוא נאמן לשלם שכר וגם להעניש את החוטא

השם הוי"ה הוא מדת הרחמים הכלולה מחסד ומדין מצד החסד הוא נותן שכר ומצד הדין הוא מעניש

אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל אל הצלת את עמך", כלומר שמאז בא לדבר אל פרעה בשם הוי"ה, לא הועיל כלום אלא אדרבה הרע לעם הזה.

על כן "וידבר אלקים אל משה", שנתגלה אליו בשם אלקים המצמצם את האור הגדול של השם הוי"ה, "ויאמר אליו אני ה'", שמעתה יתגלה השם הוי"ה בלי צמצום בתוך שם אלקי"ם, שגילוי זה הוא בבחינת: "מוציא חמה מנרתיקה", ועל ידי זה יבואו המכות על המצרים בבחינת נגוף ורפוא, נגוף למצרים שלא יוכלו לסבול האור הגדול, ורפוא לישראל שיתעדנו בו.

בדרך זו הוא מבאר מה שאמר הנביא על הגאולה העתידה (מייכה ז-טו): "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". כי כמו שביציאת מצרים ראו ישראל נפלאות ה', על ידי שנתגלה האור הגדול של השם הוי"ה בלי צמצום, כן לעתיד לבוא יתגלה הקב"ה באור הגדול של השם הוי"ה בלי צמצום, שזהו בבחינת: "מוציא חמה מנרתיקה, צדיקים מתרפאים בה ורשעים נידונים בה". אלו תוכן דבריו הקדושים.

הוצאת חמה מנרתיקה היא גילוי האמת בלי הסתר פנים

בדרך זו במסילה נעלה לבאר בדרך השווה לכל נפש ביאור הפסוק: "כי שמש ומגן ה' אלקים", כי כמו שהשמש מתלבש בנרתיק כדי לצמצם את אורו הגדול, כן מסתתר השם הוי"ה בתוך שם אלקי"ם המצמצם אותו, ובשעת יציאת מצרים נתגלה השם הוי"ה בלי השם אלקי"ם המצמצם אותו כמו שיהיה בגאולה העתידה.

נקדים מה שכתב ב"ערוגת הבשם" (פרשת דברים ד"ה אלה הדברים הב') לבאר המאמר הנזכר: "אין גיהנם לעולם הבא אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה, צדיקים מתרפאים בה ורשעים נידונים

על פי האמור הוא מבאר כמין חומר מאמר הגמרא (נדרים ח:): "אין גיהנם לעולם הבא, אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה, צדיקים מתרפאים בה ורשעים נידונים בה, שנאמר (מלאכי ג-כ) זרחה לכם יראי שמי שמש וגו', ולא עוד אלא שמתעדנים בה". הכוונה בזה שלעתיד לבוא יתגלה השם הוי"ה בלי הצמצום של שם אלקי"ם, צדיקים מתרפאים ומתעדנים בגילוי של השם הוי"ה, אך רשעים נידונים בה כי לא יוכלו לסבול את האור הגדול הבלתי מצומצם.

לפי זה מבאר המגיד ממעזריטש זי"ע, כי יציאת ישראל ממצרים היתה גם כן בדרך זו, שהוציא הקב"ה חמה מנרתיקה מעין הגאולה העתידה, דהיינו שנתגלה האור הגדול של השם הוי"ה בלי צמצום של שם אלקי"ם, ועל ידי זה הרשעים שהם המצרים נידונו בו במכת בכורות שלא יכלו לסבול האור הגדול ומתו, ואילו הצדיקים שהם ישראל התרפאו והתעדנו בו ביציאתם מטומאת מצרים, והרי זה בבחינת מה שהתנבא הנביא על הגאולה העתידה (ישעיה יט-כב): "ונגף ה' את מצרים נגוף ורפוא" - "נגוף" למצרים "ורפוא" לישראל.

"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"

וזהו שאמר פרעה מלך מצרים (שמות ה-ב): "מי ה' אשר אשמע בקולו", כי לא רצה להאמין שיתגלה השם הוי"ה בלי הצמצום של שם אלקי"ם, אבל בסוף נתגלה השם הוי"ה בלי צמצום במכת בכורות, כמו שכתוב (שם יב-ט): "ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור בארץ מצרים", שנתגלה במצרים בלי לבוש ועל ידי זה מתו.

הנה כי כן זהו פירוש הכתוב (שמות ה-כב): "וישב משה אל ה'", ששב אל השם הוי"ה שהיה צריך להתגלות בלי צמצום, "ויאמר אדני למה הרעותה לעם הזה למה זה שלחתני, ומאז באתי

מעין הגאולה העתידה, לכן האיר הקב"ה את ליל יציאת מצרים כביום, לרמז על הגילוי מעין עולם הבא שהוא בבחינת יום.

אנו שרים יחד עם שירת השמש: "הודו לה' קראו בשמו"

הנה מה טוב לבאר בזה מה שמפרש בזוהר הקדוש (פרשת ויקהל קצו.) מקרא שכתוב (תהלים עב-ה): "ייראוך עם שמש", כי בכל יום בשעה שהשמש יוצא להאיר בעולם בבוקר, הרי הוא אומר שירה (תהלים קה-א): "הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו, שירו לו זמרו לו שיחו בכל נפלאותיו", וגם ישראל למטה מצטרפים אל השמש לשבח את הקב"ה במזמור זה, בלשון קדשו:

"בשעתא דשמשא נפיק ביממא, ישראל נטלי שירתא לתתא ושמשא לעילא דכתיב ייראוך עם שמש. בשעתא דנטיל שמשא בגלגלוי, פתח קל נעימותא ואמר שירתא, ומאי שירתא קאמר, הודו לה' קראו בשמו וגו', שירו לו זמרו לו וגו', וישראל משבחן לקודשא בריך הוא ביממא עם שמשא, הדא הוא דכתיב ייראוך עם שמש".

בתרגום ללשון הקודש:

"בשעה שהשמש יוצא ביום, ישראל לוקחים את השירה למטה והשמש למעלה דכתיב ייראוך עם שמש. בשעה שהשמש יוצא בגלגלו, הוא פותח קול נעים ואומר שירה, ומה שירה הוא אומר, הודו לה' קראו בשמו וגו', שירו לו זמרו לו וגו', וישראל משבחם להקב"ה ביום עם השמש, זה שאומר הכתוב ייראוך עם שמש".

לפי האמור הביאור בזה, כי השמש מעורר אותנו בכל בוקר בשירתו, שאפילו בעולם הזה כשהשמש מוסתר בנרתיקו כי אין האמת מגולה, ואין השם הוי"ה מתגלה כי אם על ידי התלבשותו בהסתר פנים של שם אלקי"ם שהוא הנהגת הטבע, עם כל זאת: "הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו", להביע אמונתנו בהנהגת השם הוי"ה שלמעלה מן הטבע אפילו בזמן של הסתר פנים, ובזכות אמונה זו נזכה לגאולה העתידה שיוציא הקב"ה חמה מנרתיקה, ותתקיים הבטחת הנביא (ישעיה נב-ח): "כי עין בעין יראו בשוב הוי"ה ציון", בלי שום לבוש במהרה בימינו אמן.

שכתוב (דברים ד-ט): "וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי"ה הוא האלקים משמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד". שנזכר תמיד כי בתוך הנהגת הטבע משם אלקי"ם, מסתתרת הנהגה שלמעלה מן הטבע מהשם הוי"ה.

לפי זה ירווח לנו להבין מה שכפר פרעה בשם הוי"ה והאמין בשם אלקי"ם, הכוונה בזה שלא האמין בהנהגה שלמעלה מן הטבע כי אם בשם אלהי"ם שהוא הנהגת הטבע, לכן לא רצה להאמין שהקב"ה שלח את משה להוציא את ישראל ממצרים, להזהירו שאם לא ישחרר את ישראל יעניש אותו הקב"ה, שהרי עולם כמנהגו נוהג בדרך הטבע.

מעתה יאירו עינינו להבין מה שמפרש המגיד ממעזריטש ז"ל ע: "וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה'", שגילה לו הקב"ה בכך שיוציא את ישראל ממצרים על ידי שיתגלה השם הוי"ה בלי הלוש של שם אלקי"ם, שגילוי זה הוא בבחינת מוציא חמה מנרתיקה. הביאור בזה כי ביציאת מצרים גילה הקב"ה את הנהגתו של "אני ה'" - שהוא נאמן לשלם שכר לצדיקים ועונש לרשעים, על ידי שהביא המכות על המצרים והוציא את ישראל באותות ובמופתים, והרי זה בבחינת מוציא חמה מנרתיקה, ששוב אין ההסתר של הטבע מכסה על הנהגת ה' לתת שכר לצדיקים ועונש לרשעים.

יומתק להבין בזה מה שמבואר בזוהר הקדוש (פרשת בא לח.) שביליל פסח האיר השמש את הלילה כאור היום בתקופת תמוז: "ותנא הוה נהיר ליליא כיומא דתקופה דתמוז, וחמא כל עמא דינוי דקוב"ה הדא הוא דכתיב (תהלים קלט-יב) ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה". ויש לומר הביאור בזה על פי המבואר בגמרא (חגיגה יב): "כל העוסק בתורה בעולם הזה שהוא דומה ללילה, הקב"ה מושך עליו חוט של חסד לעולם הבא שהוא דומה ליום, שנאמר (תהלים מב-ט) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי".

הרי מבואר כי העולם הזה נמשל ללילה והעולם הבא ליום, הנה כי כן מאחר שהקב"ה הוציא את ישראל ממצרים על ידי הגילוי של השם הוי"ה בלי ההסתרה של שם אלקי"ם, שגילוי זה הוא בבחינת מוציא חמה מנרתיקה

להסתכל בשמש, מגודל אור הבהירות שלו, אם לא על ידי מגן ומסך המבדיל, שהוא המגין בעד אור השמש, שיוכלו חלושי הראות ליהנות מאורו, כך הוא שם הוי"ה ברוך הוא אורו רב מאוד, מגודל אור בהירותו, לכך הוצרך לצמצמו ולהגבילו בתוך שם אלהי"ם גימטריא הטבע שהוא המגן.

וזהו שאמרו רבותינו ז"ל לעתיד לבוא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה, שהוא שם אלהי"ם גימטריא הטבע, שעתה הוא מלוש בתוכו, וצדיקים מתרפאין בה שיקויים בהם (ישעיה ל-כ) והיו עיניך רואות את מוריך, ויהיה הנהגה עמהם למעלה מהטבע ויוכלו לקבל בהירותו ורחמיו הגדולים.

אבל לא כן הרשעים אלא מתלהטין כמו שאמר הנביא (ישעיה מב-ה) ' כגבור יצא, כלומר אף על פי שהוא הוי"ה מדת הרחמים, עם כל זה כשיוציא שם הוי"ה מנרתיקה ילוש נקם כגבור וכו', שיתהפך לרשעים מדת הרחמים למדת הדין כמו שכתוב (שמות יב-כט) וה' הכה כל בכור, וכתוב (בראשית ו-יז) ויאמר ה' אמחה וגו'".

ההסתרה בתוך הטבע גורמת לשאלה: "מדוע דרך רשעים צלחה"

כאשר נתבונן נוכל להבין עומק הדברים, כי בעולם הזה שהנהגת השם הוי"ה מוסתרת בתוך הנהגת הטבע של שם אלקי"ם, אי אפשר לראות את הנהגת השם הוי"ה, שהוא נאמן לתת שכר לצדיקים ולהעניש את הרשעים. הסתר פנים זה גורם לשאלה הקשה ששאל הנביא (ירמיה יב-א): "צדיק אתה ה' כי אריב אליך, אך משפטים אדבר אותך, מדוע דרך רשעים צלחה, שלו כל בוגדי בגד". וכבר תמה על כך משה רבינו באומרו לה' (שמות לג-ג): "הודיעני נא את דרכיך", ופירשו בגמרא (ברכות ז): "אמר לפניו רבונו של עולם, מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו, יש רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו".

אולם כך עלה ברצונו של הקב"ה בורא העולם, שנעבוד אותו במצב של הסתר פנים מתוך אמונה פשוטה, כי אף שאור השמש של השם הוי"ה טמון בנרתיקו שם אלקי"ם של הטבע, עם כל זה אנו מאמינים באמונה שלימה שהקב"ה פועל בדרכים נסתרות בתוך הטבע, לגלגל את הנהגת העולם לתת שכר לצדיקים ועונש לרשעים. וזהו